

Årsmelding for Gausdal Historielag 2023

Styret i arbeidsåret 2023 har bestått av

Arne Halvorsen, leder

Svein Fyksen, nestleder

Ivar Lauritsen, sekretær

Jørgen Moen, Inga Johanne Pighaug, Gudbrand Myklebø og Ole Simen Finsveen, styremedlemmer

Marit Hjelmstad, fast møtende varamedlem

Birgit Kraabøl, leder i Ulsrudutvalget

Ivar Lauritsen, leder for «Slekter, gardar og boplasser»

Marit Hjelmstad, leder for «Gausdalsminner»

Tor Korsvold, leder for fotogruppa

Tor Kristian Nordvang, leder for kilderegistrering

Gunnar Rundtom, leder for slektsgransking

Arne Halvorsen, leder for utvandrergruppa

Kjell Håkon Reistad, Jørgen Moen og Tor Kristian Nordvang, datagruppe

Kjell Håkon Reistad, regnskapsfører og kasserer

Medlemstall pr. 31. desember er 325, herav 5 æresmedlemmer. I tillegg kommer 4 som har meldt seg inn helt på slutten av året, og som ikke betaler medlemskontingent før 2024.

AKTIVITETER:

Året 2023 har vært et aktivt år for Gausdal Historielag. Det går fram i rapportene fra de forskjellige gruppene.

Det er utgitt to nye bøker: «Slekter, gardar og boplasser del 1» og «Gausdalsminner 20». I tillegg kom småskriftet «Marta Galaasens memoarer».

«Follebuboka» ble lansert på Aulestad med godt frammøte, Ivar Lauritsen viste bilder og fortalte om hvordan bokkomiteen jobber.

«Gausdalsminner» ble lansert på Gausdalsdagen. Det ble satt salgsrekord den dagen på over 80 000 kr.

4. juni var det «Markvandring» fra Bygdahuset til Bauker. Anders Bjørge var kjentmann, og eierne på Bauker, Katinka von der Lippe og Hans Bernhard Biserød, fortalte om Kapteinsgården og det store restaureringsarbeidet som er gjort siden de kjøpte stedet i 2016.

*Brita i sin Gausdalsbunad -
foto Marit Hjelmstad*

15.oktober fikk vi i stand en «Bunadskveld» i Prestegarden. Det var i samarbeid med Gausdal Husflidslag, og Brita Rusten Åmot, husflidskonsulent i Oppland, kåserte og viste bilder. Folk fra Maihaugen og Uldvaren var også til stede. Arrangementet samlet i alt 130.

Vi har hatt besøk av Valdres Slekthistorielag. Ivar og Arne viste rundt i bygda, der valdriser hadde slått seg ned. Det har vært mange besøk fra Canada og USA. Ivar og Arne har tatt seg av disse. Vi har ellers blitt vennskapshistorielag med historielaget i Iola i Wisconsin. Hundrevis av gausdøler slo seg ned der.

Etterkommere har allerede meldt sin ankomst til kommende sommer.

Gausdal videregående skole har innledet et samarbeid med oss, og vi har hatt 56 elever på besøk. Elevene skulle se nærmere på sin egen slekt, og fikk informasjon om bruk av Digitalarkivet ved Jan Olav Skaug. Ellers fikk de høre om husmannsvesenet og om den store utvandringa til Canada og USA.

Ulsrudutvalget har sine arrangementer om sommeren, tar imot grupper og andre for omvisning, og holder ved like hus og tun på gard og seter. Ole Voldbakken sørger for at det er nyklipt på Ulsrudtunet.

Fotogruppa tar vare på bygdas historie i bilder, og gjør en uvurderlig jobb med disse.

Boksalg via vår hjemmeside går veldig bra, og Ivar Wold sender ut bøker i posten til mottakere i fjern og nær. Vi bruker nå hjemmesiden aktivt, bl.a. ved å legge ut opplysninger om arrangementer og lignende før ting skal skje.

FOTOGRUPPA:

Arbeidet i Fotogruppa i 2023 har fortsatt som før med møter hver onsdag, vinter og høst, ca. 30 kvelder. Innlånte bilder og gaver er skannet og arkivert. 19 store og små innlån/gaver er registrert. Ikke alt som er registrert ett år blir skannet i samme året, så innlån/gaver fra både 2022 og 2023 er skannet siste året.

Det er ikke lagt inn bilder i Digitalmuseet i 2023. I samarbeid med historielagets datagruppe, skal vi finne et nytt brukervennlig lagringsystem for oss som jobber med bilder og for alle som skal finne igjen bilder i arkivet. Det er ca. 25 000 bilder i arkivet nå, så det er viktig raskt å få en god løsning på plass. Registrering av bilder i dataprogrammet Primus og innlegging i Digitalmuseet er for tidkrevende.

SLEKTER OG GARDER:

Som kjent ble «Follebu del 1» lansert på Aulestad i juli med stort oppmøte og godt salg. Boka har vært en salgssuksess også etter lansering. Serien vil bli på ca. 10 bøker totalt for å dekke alt fra Rusten i sør til Lie i nord. «Follebu del 2» ble det startet med i august. Den tar for seg Toft, Heggen, Norødegården, Langset, Manstad, Staum og Grimstad med underliggende plasser. Vi håper å kunne lansere denne på Gausdalsdagen 2025.

Gruppa har møter hver mandag fra kl. 1800 til 2100 i Prestegarden. Gruppa jobber godt sammen og drar lasset i fellesskap. I løpet av året har vi vært så heldige at vi har fått med to yngre i gruppa, Siv Anett Jakobsen og Bjørn Bergum Skog.

Vår medhjelper i Canada, Brenda Tasse, som spora opp utvandrere, måtte gi seg pga. sykdom. Ivar Lauritsen, Arne Halvorsen, Magne Bårdslie og Jan Olav Skaug tok over oppgava. Det siste om Brenda, er at hun så smått har startet opp igjen.

GAUSDALSMINNER:

Gausdalsminner i år var en jubileumsbok, nr. 20 i rekka. Det er i alt 30 bidragsytere og med Oddmund Mikkelsen som fast tegner. Noen har skrevet på eget initiativ og andre har blitt forespurt innenfor de temaene vi har valgt. Vi prøver å dekke forskjellige deler av bygda, med stoff som kan være interessant for flest mulig. Det er en blanding av gammelt og nytt. De to stevne- og danseplassene våre, vil mange se på som «nyere stoff», Sommerhaugen og Svenskehaugen hadde sine siste fester på begynnelsen av 1980-tallet. Klokkerhaugen eksisterer fortsatt.

Bilder av gausdalsbunaden er brukt på omslaget av boka. Brita Rusten Åmot har skrevet en artikkel om historia til bunaden.

Boka har solgt godt, sjølsagt mest på Gausdalsdagen, med 215 eks., da boka ble lansert.

Også før jul selges det bra, på julemesser, på butikker i bygda og i bokhandlene på Lillehammer. Ivar Wold og Arne Halvorsen har ansvaret for å fylle opp i butikkene. Gausdal og Lillehammer bibliotek har boka til utlån. Gausdalsminner trykkes i 900 eks. De to siste bøkene er utvida, til 140 sider.

Bokkomiteen består av Guro J. Steine, Grete Bergum Storsveen, Arne Storsveen, Per Audun Øvstehage, Bjørn Lillevolden og Marit Hjelmstad. Vi møtes ca. en gang i måneden. IGT står for layout av boka og samarbeidet med dem er bra.

UTVANDRERGRUPPA:

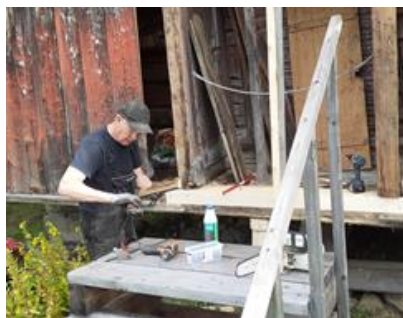
Arbeidet med utvandringshistorien for Gausdal går framover, men det er et stort arbeid. Det er til nå registrert mellom 6500 – 7000 gausdøler som utvandret, de første i 1839 og framover til nesten våre dager. Manuskriptet er nå på 745 sider. Vi har som mål å få gjort ferdig første del til Gausdalsdagen i år. Den vil omfatte de første årene, antagelig fram til 1880.

ULSRUDUTVALGET:

Sesongen starta med rydding og grusing etter tømmerhogst, tun og hus ble klargjort med vanntilkobling, planting og vårvask, traktor på plass.

*Tømmerlunner i Ulsrud – foto
Kjell Håkon Reistad*

*Johan Haugen med vedlikehold i
Ulsrud - foto Kjell Håkon Reistad*

Utover sommeren fulgte jevnlig grasklipp, amfivegg ble tetta med veggmoser. Takutstikk på vedskjul ble reparert, bærebjelke under stabbursgang forsterka, ved Johan Haugen Co.

Brannsikring Ulsrud seter: Soveromsovn fjerna, gammelt røykuttak gjort om til ventil samme sted. Røykrør fra kjøkkenkomfyr gjennom vegg til peispipe ble skifta og sikra med brannsikkert materiale rundt. Videre kom ny plate under kjøkkenkomfyr, forlenga plate under stueovn, fundament under ovnsbein samme sted ble skifta.

På garden er låvetrappetofot pressa på plass med graveskuffe v/Sønstehage Maskin og dugnadshjelpere. Søknad er sendt om flomskade-erstatning. Det ble betydelig innsats av kommunen på kommunal Ulsrudveg.

Scenelys, arv etter ungdomslaget Ottar Birting, ble montert. Odd Arne Nustad kursa tre personer i bruken av lysanlegget.

Rømningskilt med lys ble montert i amfi. Seinhøstes kom vedhogst nord for fjøs og ved avlingsveg.

På arrangementsiden ble det tre Ulsrudsøndager i samarbeid med Gausdal Husflidslag, i fint vær og med bra oppslutning.

Den 9.7.: Salgsboder med oster og grønnsaker, omvisning og kaffesalg.

Den 23.7.: Ruth Olina Lødemel og Arnhild Vik med Erik Bye-program, omvisning, kaffe og boksalg.

Den 13.8.: Jazzband med Jo Kleiven, Johnny Libakken, Aksel Moen og Ruth Olina Lødemel.

Historielaget hadde omvisning i hovedhuset, husflidslaget hadde forkleutstilling. Omar Solås' akvareller kunne beskues hele sommeren.

Ulsrudsetra er leid ut til Flora Nine Tangelder og Eric Visser fra sommeren 2022. De har geiter og driver med ysting.

Dugnadstimer ca. 440.

DATAGRUPPA:

Nytt datautstyr er anskaffet. Dette er under innkjøring. Vi fikk, etter søknad, en støtte på kr. 30.000 av Gausdal kommune for dette, av midler etter Olav Kampesveens gave til kommunen. I den forbindelse skal nevnes Frode Midtlien i Kontorleverandøren på Lillehammer, som ga gode innspill til planlegginga og godt tilbud på nødvendig utstyr. Datagruppa har startet å legge ut mer informasjon om møter, arrangement og annet på hjemmesiden.

ARKIV:

Arkivansvarlig, Kjell Håkon Reistad, har tatt imot 34 innleveringer.

KILDEREGISTRERING:

Denne gruppa har hatt mindre aktivitet enn vanlig, mye på grunn av sykdom og arbeid i andre grupper.

BIBLIOTEK:

Ivar B. Blekastad har kontroll på vårt etter hvert ganske omfattende bibliotek.

Alle grupper legger ned mange timer for historielaget.

STEIN FRA MIDTSLETTET I STATSALMENNINGA:

Midtslettet, et gammelt slåtteland som tilhørte Ekrom, var en gard som nå er sammenslått med Kirkebø. Slettet ligger i Gausdal Statsallmenning, innenfor grensa til de private skogteigene i Nedre Svatsum.

Midtliua med steinhelle - foto Jarle Bye

I «Vide vidder i vest», har Jarle Bye skrevet om utslåtter. Her er Midtliua nevnt side 187. Han tok bilder av bua, både i 1976 og i 1986. På bildet fra 1976 ser vi steinhella som ligger foran liua. Den har delvis blitt brukt som dagbok på begge sider, med mange innhogde navn og initialer, noen med årstall, andre uten. Steinhella ble glemt i mange år, til Svein Otto Svartangen, elgjeger på Mossjøterrenget i Gausdal Statsallmenning, sparka borti den i 2012. Han tok kontakt med Gunnar Bruvang, som ville unngå at den forsvant i kratt og mose. Han fikk den kjørt hjem til seg. I samråd med Liv Bruvang, tok Gausdal historielag kontakt med Gausdal fjellstyre. De kunne plassere den inne på Svabekkbua. Dernest ble Randsfjordmuseet v/ Audun Grøndahl kobla inn. De hadde stor interesse av steinen, og kunne ha den til utstilling på Randsfjordmuseet, avdeling Kittilbu. Her vil steinen anskueliggjøre utviklinga av fjellets og utmarkas betydning for primærnæringa i Bygde-Norge, og atskillig flere får se den.

ANNET:

Uværet i høst gjorde dessverre stor skade på gardsvegen i Ulsrud, og påførte historielaget en utgift på ca. kr. 230 000. Dette gjør at vi får et negativt driftsresultat for 2023. Det er søkt om erstatning fra Naturskadefondet. Den planlagte markvandringen i Espedalen måtte avlyses pga. regn og stengte veier. Denne blir i stedet til våren 2024.

I forbindelse med innkjøp av nytt datautstyr, fikk vi et helt billass med forskjellige kontormøbler fra Kontorleverandøren. Kråbøl & Co. v/Anders Kråbøl stiller en «Gråtass» til disposisjon. Den er plassert i Ulsrud, tiltenkt drift av saga.

Styret vil takke alle som gjør en jobb for Gausdal Historielag.